22. štev. Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani, soboto 31. maja 1924. Posamezna številka 1·50 Din. Leto VI.

NOVA PRAVDA

GLASILO NARODNO-SOCIJALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Gradišče št. 7, levo. Telefon štev. 77.

Izhaja vsako soboto. Mesečna naročnina: za tuzemstvo 4 Din za inozemstvo 6 Din.

Inserati se računajo po velikosti: Cene so navedene v oglasnem delu.

M. Z.:

Boj gigantov.

Pred našimi očmi se je pravkar odigrala prva faza orjaškega boja med dvema silama boja, o katerem je težko izreči sodbo, kdo da je zmagovalec. Zmage ali porazi se ne sodijo po navideznem ali trenotnem uspehu. Tudi ne pristoja tozadevna sodba nam, ki smo v tem boju, kot vse manjše politične skupine, le skromni opazovalci in ki začasno tudi ne moremo niti z eno niti z drugo skupino odločilno poseči v načelni boj. Kot vedno, imata tudi v tem slučaju borilca simpatije neudeleženih gledalcev za sebe ali proti sebi. Ne gre pa tu samo za simpatije, — gre veliko bolj za načela, ideje, programe. In to so stvari, ki se tičejo nas vseh. Kdo bo ostal končni zmagovalec, je danes težko predvidevati, ali celo prerokovati. To se pa lahko trdi, da bo vsakokratni absolutni zmagovalec diktiral, to se pravi: svoje načrte in namene do skrajnosti in brezobzirno izvedel. O tem nas prepričujejo dosedanje metode in že znana taktika doslej vladajočih vladnih večin. Obe boreči se skupini sta številčno prilično enako močni vpoštevaje okolnost, da imata obe armadi manjše zaveznike, ki lahko preokrenejo vsak hip svojo taktično smer v prid nasprotni skupini. Ta možnost je lahko povod, da preide venec zmage v roke začasno podlegle skupine.

Parlamentarni boj je začasno končan; tem hujše bo vzplamtel izven zidov zbornice. Ko se jeseni snide zbornica, da nadaljuje prekinjeno delo ali doživi razpust, nastopi druga faza, ki bo po zopetni izvenparlamentarni borbi doživela tretjo fazo v obliki volitev.

Nova zbornica bo prinesla novo razmerje moči. Nihče ne ve, kako bo izgledala nova zbornica; verjetno, da bo ostalo razmerje prilično isto.

In kaj potem? Ali vedno isti boji, iste krize, volitve in razpusti? V neskončnost se taki pojavi ne morejo in ne smejo ponavljati, če nočemo, da se država ne pretrese v temeljih. V očigled trdovratnosti in srditosti enako močnih načelno nasprotnih skupin bi se bilo tega skoro bati.

Ugotoviti se mora, da ima vsaka od nasprotnih skupin v marsičem prav, da je pa tudi vsaka v taktičnem oziru in vsled načelne neodjenljivosti marsikaj zagrešila. To bodo morali treznejši elementi pri obeh nasprotnikih uvideti in po tem urediti bodočo taktiko. Vseh poštenih državljanov brez razlike programatičnega ali strankinega naziranja dolžnost pa bo v bodoče po možnosti sodelovati v pomirjevalnem smislu in blažiti nad mero razpaljene strasti. Treba bo iz teh večnih bojev preiti enkrat na pozitivno delo in vstvarjati podlago za res plodonosni razvoj naših skupnih interesov. Zadnji čas je, da se dvignemo iz močvirja, v katerega smo, eni in drugi zagazili. Država, to smo mi, je prvo!

Da se pa ta najvišji skupni in začasno najnujnejši cilj doseže, je treba vsestranske odjenljivosti in pomirljivosti, — **»čimprejšnjega sporazuma!«** Zgodovina nas uči, da so morali vsi veliki in načelni boji narodov in plemen končati s sporazumom. Brez kompromisov se pri načelnih nasprotjih še noben boj ni končal in se tudi pri nas ne bo! Razen, če bomo apelirali na diktaturo in nasilja! Tega si pa pri nas nihče ne želi; to bi pomenilo tudi začetek konca. In potem: žalostna nam majka; nismo bili vredni svobode.

Naziranja smo, da bo končno zmagalo treznejše presojanje. Narod sam bo brez dvoma prisilil svoje voditelje, da bodo krenili na pot zmernosti in sprave. Mladostno bolezen treba z rastočim razvojem premagati; misliti bo polagoma na resno, krepko delo in opustiti otroške igre.

Črnogledom pa kličemo v spomin zgodovinski razvoj sosednega nemškega ter italijanskega naroda. Cela tisočletna zgodovina obeh narodov je en sam nepretrgan bratomorni boj. Neštete nemške in italijanske državice srednjega in novega veka, obljudene z narodom iste krvi, iste vere, iste tradicije in kulture so se skozi dolga stoletja med seboj borile in klale za interese posameznikov. Narodi so morali slediti absolutističnemu diktatu svojih gospodarjev in prelivati kri za njihove interese. Gospodarji so odšli s površja, narodi so ostali. Ni se torej čuditi, če smo neposredno izpod raznih oblastnikov zašli v začasen nesporazum in spor. Prinesli smo v novo skupnost razne tradicije in druge razlike. V primeri s tisočletnimi bratomornimi boji homogenega italijanskega ali nemškega naroda so naši spori uprav malenkostni, vsled česar se lahko udamo nadi, da se bodo naša nesporazumljenja v načelnih vprašanjih tem preje likvidirala, čim prej se bodo naši vodilni državniki zavedali velikanske odgovornosti, ki so jo prevzeli in ko bodo pokazali tudi dobro voljo za dosego označenega cilja.

V tem jih bo ves narod enodušno podpiral.

Korak v srednji vek.

Pod naslovom: »Potreba novega volilnega zakona« je priobčila celjska »Nova Doba«, ki je glasilo celjskih demokratov, dne 20. maja t. l. uvodnik, ki se ga ne sme prezreti, ker se iz njega jasno zrcali dejansko mišljenje onih slovenskih krogov, ki so zapisali na svoj prapor geslo demokracije, v resnici pa so demokratična načela že davno pogazili. Da ta trditev ni iz trte izvita, lahko opaža vsak, kdor z jasnim pogledom zasleduje delovanje takozvanih naprednih krogov. Sicer pa to mišljenje in delovanje najbolje osvetljuje »Nova Doba« sledeče:

»Vsakdo menda danes uvideva, da je tajna pravica glasovanja velika neprilika za našo državo. Odkrito izjavljamo, da smo bili vedno nasprotniki tajnega glasovanja, ne samo zato, ker daje protidržavnim strujam priliko, da glasujejo in rujejo proti državi, nego tudi zato, ker je ono po našem mišljenju nemoralno.

— Kakor? — bo kdo vprašal.

Evo odgovora! S tajno glasovalno pravico se uči svet lopovščine, prevare in sploh nemorale. Koliko glasovalcev obljublja na pošteno besedo, da bodo glasovali za Petra, a glasujejo za Pavla. To je eno. A drugo — kar je še važnejše — človek se umika odgovornosti, gubeč se in toneč v tajnosti. Ako izpoveš načelo, imej pogum učiti to javno in s tem prevzeti vso odgovornost za ono, kar storiš.

Mislimo, da je nepotrebno o tem danes razmotrivati, ker mora vsakdo videti, da je bilo uvajanje tajne glasovalne pravice vsaj za daljšo dobo let težka pregreška.«

Tako piše glasilo jugoslovanske demokratske stranke, v letu 1924, — v šestem letu naše svobode! Članek je posnet sicer po »Srpskem Kolu«, vendar ni prav nobenega dvoma, da se »Nova Doba« in demokratska stranka z njegovo vsebino docela strinjata, ker sta si jo prisvojili brez vsakega pridržka. S tem sta zadala oba imenovana činitelja načelom in programu demokratske stranke krepko zaušnico, pristašem stranke pa pokazala svojo pravo barvo.

Odkar obstoja parlamentarizem, je veljal ves boj resnične demokracije uvedbi splošne, enake in *tajne* volilne pravice. Ta boj smo vodili v Avstriji, in ni ga bilo tedaj med nami človeka, ki bi si bil drznil majati na teh načelih. In sedaj naj nam svobodna in demokratična Jugoslavija odvzame to, kar smo krvavo izvojevali od fevdalno - kapitalistične Avstrije?! Če bi ne čitali omenjenega reakcijonarnega članka v celjski »Novi Dobi«, bi prav lahko smatrali, da je tako gorostasnost zagrešil edino le dobro plačan agent kakega Stinnesa ali Kruppa.

Argumenti, ki jih navaja celjski list proti tajni volilni pravici, so povsem nevzdržni, nemoralni in — smešni. Mislimo, da bo »Nova Doba« naletela le na prav malenkostno številce ljudi, ki bodo njenega mnenja, — vsaj v Sloveniji! Naši ljudje niso več politično neorijentirani arnavtski ali abesinski vaščani, katerim se da natvezit' poljubna budalost. Zahteva po splošni, enaki in *tajni* volilni pravici in po čistem proporcu je prešla našemu človeku v meso in kri in od te zahteve ne bo nihče več odstopil. Nasprotno te pravice bo treba razširiti in poglobiti in dokaj zradikalizirati. Ljudstvo bo, čimbolj se bo zavedalo svojega položaja in prizadetih krivic, vedno energičneje zahtevalo uvedbo onih demokratičnih principov, brez katerih danes demokratsko in socijalistično orijentirani svet sploh več eksistirati ne more. Anglija in Francija nam to dokazujeta.

Da, potreba po novem volilnem redu je velika in nujna; toda volilni red mora biti do skrajnosti demokratičen, sicer ne bo nikdar po ljudski volji.

Kaj je z našim stanovanjskim zakonom?

Naš stanovanjski zakon! Pol tič, pol miš, — stokrat preklet, stokrat zasmehovan. Vsak otrok čuti nedostatnosti skrpucala, izdelanega v naglici, ki naj bi ustreglo vsem, — pa je vsakomur v spodtiko.

Kljub tisoč hibam in neskončnim pravdam ter vednim obetanjem po remeduri, se v tem oziru še do danes ni nič ukrenilo. Nebroj anket in — tudi pametnih — predlogov je bilo podanih merodajnim činiteljem, vendar se do danes še ni nihče zganil, ki bi si prizadeval v resnici poslati v javnost stanovanjski zakon, ki bi skušal odpomoči sedanjim nedostatkom in odstraniti nebroj očitnih krivic. Ljudje, hišni posestniki in najemniki, bi se kmalu zedinili na kompromis; saj imajo za seboj več let žalostnih izkušenj; nikogar pa ni, ki bi jih poslušal. In vendar stvar danes, po tolikih izkušnjah nikakor ni težka! Saj ni treba drugega kakor prepisati in več ali manj našim potrebam in razmeram prilagoditi tozadevne zakone, ki so jih izdale že vse naše sosednje države. Treba le izrabiti z uspehom delo, ki so ga izvršili drugi, — če tega nočemo ali ne znamo sami. Če se to ne bo zgodilo prav kmalu, bomo opravičeno domnevali, da se ničesar ne ukrene bodisi iz neumnosti in lenobe, ali iz hudobije! Upamo, da nas naši gospodarji in voditelji ne bodo pustili v tej čudni domnevi. Saj nas mora biti že sram pred sosednimi premaganimi državami.

Te dni je izdala sosedna, toliko obrekovana, toda na Balkanu gotovo najnaprednejša Bolgarija načrt za spremembo svojega stanovanjskega zakona. Med drugim so v glavnih potezah tudi sledeče določbe:

Imoviti najemniki izgube zaščito stanovanjskega najema, kar je popolnoma v redu. Najemnine se zvišajo za dvanajstkratni znesek (menda nekdanje zlate valute); — seveda je delavstvo in uradništvo v Bolgariji mnogo bolje plačano). Javnim nameščencem se povrne polovica najemnine iz fonda, v katerega morajo plačevati hišni posestniki 15 odstotkov celokupnih najemnin. Na ta način plačujejo javni nameščenci dejansko samo šestkratni povišek najemnine, dočim trpe ostalo polovico fondi, ki jih vzdržujejo hišni posestniki.

Ker pri nas najbrže ne bo ostalo pri starem, bi priporočali, da si naši stanovanjski strokovnjaki ter interesenti ogledajo tudi bolgarski načrt novega stanovanjskega zakona ter skušajo njegove dobre postavke v zvezi s tozadevnimi določili zakonov drugih držav prikrojiti za naše razmere. Seveda je za to tudi že zadnji čas; vsako odlašanje pomeni zločin na ljudskem zdravju in imetju. Pripomniti je še, da bi pri povišku najemnin ne kazalo ščititi le javnih nameščencev, marveč, da je treba v enaki meri vpoštevati tudi delavstvo in zasebne nameščence. Saj imajo vsi enake skrbi in potrebe. Na delo torej!

Volilni boj v Kranju.

Z najogabnejšim terorjem in protizakonitostmi, ki kriče po volilnem komisarju ter s posebnimi časopisnimi surovostmi vsiljuje do sedaj na kranjskem rotovžu gospodujoča žlahta boj na nož za bližnje občinske volitve. Krčevito se oklepajo dosedanji vzorni gospodarji svojih mehko postlanih stolčkov. Pod vse zveličavno firmo JDS, ki je v Kranju istovetna z znanim advokatom kot predsednikom družbe za čim obširnejšo razprodajo občinskega premoženja, se vrše sestanki, na katerih se begajo in zapeljujejo deloma z grožnjami, deloma z obljubami oni lahkoverni poštenjaki mesta Kranja, ki v dobri veri, da gre tu res stranki JDS za obstoj in ne za osebne koristi sedaj vladajoče žlahte, nočejo kršiti že itak precej zrahljane discipline. Tako brezobzirne zlorabe dobroverne poštenosti volilcev in javnosti se ne najde menda nikjer! Vidi pa se, da se ljudje začenjajo z gnusom odvračati od te klike osebnih ambicij, ker nočejo biti več njeno slepo orodje za brezvestno gospodarstvo in špekulacije z občinskim premoženjem. Oni volilci pa, katerim je župan sam izberačil ali izvil častno besedo, da bodo volili demokratsko kliko, že uvidevajo da taka, radi grožnj ali obljub oddana, pa najsi bo tudi z lastnim podpisom potrjena izjava ni nikdar veljavna in da jo ni treba držati.

E, gospod župan, zastonj ste brusili pete. Vse Vaše na videz ponižno beračenje glasov, kakor tudi vse votle grožnje pri samostojno mislečih poštenih volilcih Vam ne bodo pomagale. Dokazali Vam bomo to pri volitvah. Klika, ki hoče pokazati javnosti prej omenjenega advokata v vsem njegovem ponašanju, v njegovih intrigah in zavijanjih visoko nesebičnega osrečevalca mesta Kranja, ta klika, ki je z odprtimi rokami sprejela med svoje »najboljše« znanega Strnada, katerega so narodni socijalisti izključili iz svojih vrst in ki še do danes ni poravnal svojih obveznosti napram NSS, in ga vpregla sebi v parado, a drugim za smeh in kratek čas v svojo politično cizo, ta klika mora za vedno izginiti iz kranjskega rotovža. To je geslo vseh poštenih kranjskih volilcev, ki se za tako vzorne občinske gospodarje, kakor so bili do danes na mestnem rotovžu, prav lepo zahvaljujejo. Ti so znali »šenkati« priseljenemu velekapitalistu celo obširno »gaštejsko gmajno«, možakarju, ki baje že vnaprej, sklepa, še predno je predilnica v obratu, z vodstvom tržiške predilnice dogovore, da slednja ne bo smela sprejemati nobenega delavca, ki bi pri tukajšnji tvornici izstopil. »Kšeft« pa so naredili zato, da je nesebični gospod župan dobi pri tej firmi donosno mesto upravnega svetnika, znani advokat pa, kot njihov pravni zastopnik in obenem občinski svetovalec ter veliki industrijalizator po načinu »čimbum, čim-bum«, zaslužil pri tem toliko, da je lahko v svojo pisarno sprejel znanega avstrijakanta, ki je tik pred vojno z nemškutarskim znakom na prsih po Ljubljani izzival slovensko javnost, o čemer bomo še govorili.

Budili bomo zavednost volilcev, da bodo najbolj zaslepljeni pripadniki kranjske žlahte odprli oči, da spregledajo in uvidijo, da služi javno občinsko gospodarstvo tej kliki samo za molzno kravo. Še več! Čast sicer ideji »Narodnega doma«, ali uničiti edini in krasni nasad »Zvezdo« zaradi gradbe Narodnega doma vendarle ni bilo treba. Žahta je mnenja, da si je stekla s tem nevenljive zasluge; kulturni ljudje pa imenujejo tako početje vandalizem. V spominu nam je še vsem na kakšen način je kupovala kranjska žlahta Kranjčevo posestvo in Šumijevo pristavo v prid tiskarni »Savi« in Slavenski banki za — Narodni dom. Kaj higijena, kaj kras mesta, kaj bolnica, kopališče, kanalizacija, šola in preskrba revežev. — Vse to žlahte ne briga!

Daleč, daleč si padel ponosni, starodavni Kranj, ko se moraš boriti za pesek na »gaštejski gmajni«. Tvoji osrečevalci pa se v židovskih objemih vesele svojega »vzor-gospodarstva«.

Zalošten položaj slov. rudarjev na Westfalskem.

Rudarji imajo po zakonu na Westfalskem podzemno 7 ur in nadzemno 8 ur dela na dan. V delavski pogodbi z dne 23. novembra 1923 je bilo med rudarji sestniki premogovnikov dogovorjeno, bodo delali podzemno 8 ur, da pa do za zadnjo (8. uro) posebno plačilo. Posesniki premogovnikov dosedaj še nobenkrat niso izplačali rudarjem zaslužka za to uro, kljub vsem opozoritvam od strani delavskih organizacij. Radi tega so rudarji 1. maja t. l. po končani 7. uri zapustili delo ter so odslej delali le po 7 ur na dan. Nadzemni delavci, ki so delali od decembra 1923 po 12 ur na dan, so pa začeli delati po 8 ur na dan. Prve dni so posestniki premogovnikov pustili delati delavce podzemno 7 ur, nadzemno 8 ur. Dne 6. maja t. l. so pa vse delavce izprli ter je sedaj nad 450.000 rudarjev brez dela. Tovarne po večini še delajo, dokler imajo še kaj premoga nekaj jih je pa že tudi ustavilo delo. Delavci, zlasti Slovenci se nahajajo v strašni bedi, ker nimajo nikakega zaslužka in ne dobe od nikoder nikake podpore. V zadnjem času so tako slabo služili, da so se oženjeni brez otrok težko in slabo preživljali, in si tedaj ni mogel nihče ničesar prihraniti. — Vsled inicijative iz domovine se je pričelo preseljevanje naših rudarjev v Belgijo, Francijo in Luxenburg, ter so začeli francoski in belgijski rudokopi, opozorjeni na slov. delavstvo na Westfalskem, celo vabiti slovenske rudarje na Francosko in Belgijo. Nekateri slov. rudarji, ki so se, odpuščeni od Trbov. prm. družbe, že davno preselili v Francijo, prihajajo sami med svoje rojake v Nemčijo in jih poučujejo o ugodnem položaju delavstva v Franciji ter so že mnogo svojih rojakov spravili na Francosko, kjer je dosti dela in dosti kruha. Toda belgijski, francoski in luxenburški podjetniki sprejemajo le zdrave, močne ljudi, ki nimajo več, kakor 45 let. — Brezupen je pa položaj rudarjev, nad 45 let, in vseh vpokojencev ter vdov in sirot. Živeti na Westfalskem ne morejo, na vrnitev v domovino pa ne smejo misliti, ker so brez vsakih sredstev. Na konzulatu v Düsseldorfu se zatrjuje vsakomur, da je 200.000 Din, ki so bili na razpolago za reinpatriacijo naših ljudi, že zdavnaj pošlo. Odbor za pomoč westfalskim Slovencem je na prošnjo »Zveze Slovencev v Hambornu in okolici« interveniral pri konzulatu v Düsseldorfu v korist naših slovenskih rudarjev. Toda naš konzul v Düsseldorfu je na vprašanje slovenskih rudarjev, če je že odbor za pomoč westfalskih Slovencev pri njem interveniral, odgovoril, da bo že on napravil, kakor sam ve, da je prav. Delegata westfalskih Slovencev sta v februarju 1924 interveniral v Beogradu, da bi šla vla-

Svarilo.

»Ostale manjše države v Evropi bodo pa tudi morale svojo politiko preokreniti na drug tir, da se bo res vršila v duhu demokratizma, pravilne socijalne in nacijonalne politike, v duhu sporazuma. Žvenketanje z orožjem, brutalno in nasilno zatiranje raznih narodov ter njihovih državnoupravnih zahtev je zgrešena politika in se mora odpraviti. Kdor tega ne bo vpoštevaj, bo doživel poraz, poražene bodo države.«

Tako inozemski listi, ki so zavzeli, kar se tiče svetovne politike, povsem novo stališče napram nastali situaciji v Franciji. Pa, kako bi tudi ne! Saj se je vsa svetovna politika že prekucnila na glavo, reakcijonarci so na tleh, socijalistična doba je napočila.

Herriot, ki ga s sigurnostjo imenujejo bodočega moža v Franciji, še nima prav nikakega mandata, a vendar že izraža svoje misli in načrte, katere hoče uresničiti z novo francosko vlado. Mož je siguren in kaže tako samozavestnost, da strmi vanj vsa Evropa. Tudi bodoči zunanji minister Painlevé to potrjuje, ker je že zadosti jasno povedal, kaj bo zahtevala nova Francija v družbi z novo Anglijo, Rusijo in drugimi. Nova Francija hoče in zahteva mir in spravo. Predpogoj je sprava, pravična sprava z Nemčijo, sprava na Balkanu, sprava narodov v posameznih in drugih državah. **Tedaj tudi sprava pri nas v Jugoslaviji!**

To je svarilo, to je odločna zahteva, ki prihaja iz velikih držav. Nekaj nenavadnega je to, sliši se malo čudno, vendar svarila ni mogoče preslišati. **»Brutalno in nasilno zatiranje raznih narodov ter njihovih državnopravnih zahtev se mora odpraviti.«** Ali to čuje naša sedanja vlada, ki skuša nasilnim potom zadušiti ljudski glas, kateri kliče in zahteva oni kulturni, gospodarski, socijalni in politični razvoj, ki je za razna plemena primeren in potreben? Ali čuje to naš drugi ustavni faktor?

Da, vse so čuli in razumeli vsi. In tega se zaveda zatirano ljudstvo.

Vsled tega je prav vseeno, kaj se zgodi prihodnje dni v Beogradu. Ali ostane Pašićeva vlada ali ne, ali bo tudi ta izvedla volitve ali ne. Pri volitvah bo ljudstvo govorilo po svoje, po svojem prepričanju, ker mu bo dajal pogum ta svarilni glas. Oni pa, ki tega svarila ne bodo vpoštevali, bodo poraženi. Tu ne bodo pomagale intrige, podkupovanje raznih političnih osebnosti. Vse, kar se godi danes, vse kar se je zgodilo te dni sedanjemu režimu v prilog, vse to je samo začasno, mimogrede. Ako bo ta migljaj od zunaj brezuspešen, bodo pač sledili še drugi migljaji, strožji, sledile bodo konsekvence.

To naj tolaži vse naše zatirano ljudstvo, to naj tolaži zlasti tudi naše brate izven državnih meja, ker tudi za one države velja to svarilo. Uverjeni smo, da pride narod do svojih pravic, da bo vsak na svoji zemlji svoj gospod.

Rekli nam bodo, da smo naivneži. Pa naj bomo! To nas pa ne plaši, saj nas ne plaše niti grožnje od strani raznih vladnih pandurjev. Naš čas prihaja, socijalizem je tu!

da našim državljanom, *ki se morajo izseliti* v domovino, pri njihovi preselitvi toliko na roko, da bi dobili brezplačno vožnjo za osebe in pohištvo. Obljubilo se jima je, da dobi konzulat v Düsseldorfu administrativne direktive in potrebna sredstva v pomoč onim našim državljanom, ki na Francoskem, v Belgiji in Luxenburgu ne dobe dela in na Westfalskem ne morejo živeti. Sedaj pa dobivajo naši državljani od istega konzulata take odgovore! Kje naj dobe naši državljani v tujini pomoč, če jim je ne nudi naš konzul? Po najprimitivnejših pojmih o dolžnostih države je častna dolžnost naše državne uprave, da pomaga svojim državljanom na Westfalskem, ki si ne morejo v tujini služiti kruha in ki se morajo na vsak način vrniti v domovino, da tam ne umro gladu. Prestižu naše države ne bo pomagano, če bo izšla pri bodočih volitvah nacijonalna vlada z zmago z bojišča in če bodo naši športniki odnesli z olimpijade v Parizu lovorike, ako bo inozemstvo videlo, da morajo naši državljani radi pasivnosti in brezbrižnosti naše državne uprave umirati v tujini od gladu.

Westfalski Slovenci so domovini zelo hvaležni za dinarski dan, dasi seveda vedo, da bo najbednejšim med njimi z zneski, ki jih dobe, le pomagano. Hvaležni so domovini, da se jih spominja v bedi. Prosijo pa, da se denarja na noben način ne pošilja konzulatu v Düsseldorfu. Denar, ki so ga nabrale v domovini naše katoliške organizacije in njihovi člani, bo razdeljeval gotovo kaplan Tausendern v Buer - Erle, seveda le med bednimi rudarji. Odbor »Zveze Slovencev v Hambornu in okolici« bo svoječasno poslal odboru za pomoč westfalskim Slovencem v Ljubljani potrdila onih, med katere se je denar razdelil. Ker »Zveza Slovencev v Hambornu in okolici« gotovo ne bo dobila takega zneska, da bi se ga moglo razdeliti med vse bedne rudarje na Westfalskem, bi bilo pač najbolje, da bi dobile podporo predvsem vdove in sirote slovenskih rudarjev, katerih je samo v Hambornu 60 z 80 otroci, ki pričakujejo smrti od glada.

Politični pregled.

Usodni dan.

»Leta 1924, 27. maja, je bila v beograjskem parlamentu naša usoda zapečatena«... — Tako bo napisal zgodovinar.

Akt, ki je bil izvršen ta dan v našem parlamentu, bo ostal zgodovinski dogodek. Zgodilo se je nekaj, kar bi se ne smelo zgoditi in kar bi se drugje prav gotovo ne moglo zgoditi. Vladna manjšina je nasilno potlačila opozicijonalno večino, ker hoče vladati naprej brez parlamenta. Zato je kratkomalo poslala parlament domov in s tem preprečila udejstvovanje onih ljudskih zastopnikov, ki so se pravkar izrekli za sodelovanje v parlamentu. Vladna večina je Hrvatom pred nosom zaprla vrata v parlament. G. Pašić je hladno prečital kraljev ukaz, s katerim je zaključeno parlamentovo zasedanje do 20. oktobra. Kako je moglo priti do tega je težko povedati, dovolj rečeno pa je z uvodnimi besedami.

S tem aktom je krenila naša parlamentarna kriza na drugo pot, postala je zares državna kriza. Razmerje med vladno manjšino in opozicijonalno večino se je s tem strahovito poostrilo, plemenski jarki pa so se izpremenili v nepremostljiva brezdna.

Kam bo to dovedlo, smo že nekolikrat prav izrecno povdarili in povdarjamo še danes: — v kaos, v morijo med brati. To je neizbežno, če ni vse skupaj od gotovih krogov taktično preračunana cinična igra, če ni to samo ona sporna točka, iz katere se naj pozneje razvije drugo izhodišče. Nam bi bilo samo v uteho, če bi bilo temu tako, ker prav zares ljubimo tej državo, za katero naši ljudje niso doprinesli nič manj žrtev kot bratje Srbi, kar si vedno upamo trditi. — Ali o vsem tem dvomimo.

Naš dvom pa mora itak odpasti, kakor hitro dobimo točne informacije o celi zakulisni igri. Dal Bog, da bi 27. maj ne bil usoden! K temu hočemo tudi v skrajnem slučaju prispevati po svoji moči.

ZATIRANJE SLOVENCEV NA KOROŠKEM.

Istočasno, ko pri nas naši politični prvaki vladnih strank ščitijo priseljene Nemce, naše domačine pa pritiskajo ob zid in jih mečejo iz služb samo, da ostane pri kruhu Nemec, se vrši nad našimi brati na Koroškem strahovito nasilje. Slovenska govorica je prepovedana, otroci slovenskih šol so morali v nemške šole, ker bi sicer požgali slovenskim starišem domove. Slovenske šole stoje prazne in tako je naše učiteljstvo »nepotrebno«. Naš konzulat so že dvakrat napadli in oropali. Seveda je naša vlada izvedela šele teden dni po napadu in še sedaj tega ne verjame, kakor ne verjame en del naše »narodnozavedne« javnosti, da se pri nas od Nemcev slovenski delavci mečejo na cesto. Pozvala je našega konzula v Beograd, da zunanjemu ministru pove dogodljaje osebno. — Kaj naj bi ukrenili, o tem bodo sklepali — sklepali.

DAVIDOVIĆEVCI SE ORGANIZIRAJO.

Dobili smo točna poročila o tem, kako se organizirajo oni pristaši bivše JDS, ki se z Žerjavovim skokom k radikalom nikakor ne strinjajo. Prava JDS, to je Davidovićeva stranka bo obstojala še naprej tudi pri nas, a brez Žerjava. — Davidovićevci pričnó baje izdajati tudi svoj list.

KAJ JE Z VOLITVAMI V AVTONOMNIH MESTIH.

Zadnja mariborska »Volksstimme« ve poročati, da se bodo volitve v slovenskih avtonomnih mestih vršile šele v septembru. To je povsem mogoče z ozirom na zadnje dogodke v parlamentu. Čisto gotovo je, da bodo režimovci v času, ko bodo paševali brez kontrole parlamenta, porabili tudi vsa nedovoljena sredstva ter si s terorjem skušali pridobiti moč in strahovlado tudi v avtonomnih mestih. Bržkone bodo zavlekli tudi občinske volitve na deželi, ali pa vsaj tudi tukaj takoj uvedli isti teror. Občinske volitve naj bi jim bile nekako merilo za bodoči nastop v parlamentu. Ne motimo se, ako pričakujemo tudi razpust občinskega sveta v Ljubljani. To vse nas ne bo prav nič iznenadilo. Kaj bo poreklo k temu ljudstvo, je vprašanje zase.

ODGOVOR DEMAGOGU.

Neki zakotni listič, čegar ime se nam ne zdi vredno imenovati, opetovano sumniči NSS, da je sklenila tajni pakt menda z radikali ali kdo ve s kom. — Mi temu lističu in pa fantku, ki vanj čečka v pomirjenje povemo enkrat za vselej to-le: NSS ni še nikdar z radikali sklenila nobenega pakta, zato pakt tudi obstojati ne more. Kadar pa bo sklepala kake pakte, prav gotovo ne bo šla po dovoljenje k dotičnemu fantku. Svoje liste je tiskala NSS in jih še tiska na svoj račun in bo to delala tudi v bodoče. Če bi pa mogoče dobili mecena, ki bi nam tiskal naš list zastonj, bi ne vprašali širokoustnega mladiča glede tega, kaj nam je početi. Kako bo pa NSS nastopala pri bodočih volitvah, to bo mali radovednež že videl. Sicer pa naj kar objavi vsak pakt, ki obstoja, navede pa naj tudi točno, kdo je pakt podpisal, oziroma sklenil. — Toliko na pisavo zakotnega lističa, ki životari v dr. Žerjavovi senci in meša njegove znane cekine. V bodoče ga bomo sploh ignorirali, pa naj laže karkoli. Laganje je pač otročja navada. —

Obsodba našega režima. »Prager Tagblatt« poroča, da je južnoameriški milijonar Petrinović našemu kralju brzojavno ponudil državno posojilo. Petrinović je namreč pripravljen izposlovati pri angleških bankah veliko posojilo toda samo pod tem pogojem, da prevzame državne posle v Jugoslaviji nova vlada, ki bi izšla iz opozicijonalnega bloka. — S tem je z drugimi besedami povedano to, da amerikanci naši državi sploh nič ne zaupajo, če bo še dolgo na krmilu sedanji režim in da vidijo edino rešitev v vladi opozicijonalnega bloka. — To je napisal resen češki list in menimo, da nam daje to misliti.

Kako se pride do stanovanja? V ljubljanskem občinskem svetu se je v zadnji seji odkrila prav čedna afera v stanovanjski zadevi g. dr. Puca podpredsednika JDS, ki si je sam »nakazal« stanovanje, brez stanovanjskega urada. — Kdor hoče hitro priti do stanovanja, naj stori po receptu dr. Puca! Ko si enkrat notri, si notri, če te ne vržejo ven. Ker pa dr. Puca niso, torej —

Po drugih državah.

ČEHOSLOVAŠKA.

Poslanska zbornica je prejela v pretres nov brambni zakon, ki kaže sistematično znižanje mirovnega stanja čehoslovaške stalne vojske. Stari zakon izgubi veljavo 30. sept. t. l. Od 1. oktobra t. l. do konca marca 1925 bi po novem zakonu znašalo normirano stanje 150.000 mož. Od 1. aprila 1925 do 30. septembra 1929 pa po 90.000 mož. Nadalje bi se potem vsako leto 1. aprila znižalo še za 4000 mož. To bo lepa razbremenitev čeških financ. — Kako pa pri nas? Ali res moramo imeti in vzdrževati od vseh držav največ vojaštva?

Predsednik čehoslovaške republike, Masaryk, se je vrnil iz svojega potovanja v Prago. Sedaj se bo izvršila rekonstrukcija kabineta. Čuje pa se tudi, da misli Masaryk odstopiti ter imenujejo že kandidate, ki prihajajo v poštev za naslednika. Kot prvi je dr. Beneš iz narodnosocijalistične stranke. — Mogoče, ker mož je delal veliko, trpel zadosti in bi bilo pravično, da dobi za vse to na ta način priznanje.

NEMČIJA.

Nemška vlada je podala demisijo, ker se ni posrečil poizkus sestaviti močen meščanski blok. Demisijo je predsednik Ebert sprejel. Sedanja vlada pa ostane na krmilu do sestanka novega parlamenta.

Po najnovejših vesteh je dobil za sestavo nove vlade zopet mandat dr. Marx. Iz tega sledi, da se je našel sporazum z nemškimi nacijonalci in da je vladi od te strani zasigurana podpora.

ITALIJA.

V soboto 24. t. m. je bil s prestolnim govorom svečano otvorjen novi italijanski parlament. Kralj je naglašal potrebo 5 letnega mirnega in vstrajnega dela ter miroljubnost Italije. Opoziciji je namignil, da mora voditi svojo politiko na temelju ustave in priznati veliko zmago fašistovskega pokreta. Naglasil je, da si Italija želi in potrebuje zaveznikov (še nekaj takih, kakor smo mi), ter da hrepeni po ugodni rešitvi reparacijskega vprašanja in častnem obnovnem miru. Omenjeno je bilo v kraljevem govoru tudi oboroževanje Italije in pa sprejem fašistovske milice v stalno vojsko.

V splošnem prestolni govor ne pove nič tehtnega. Naših bratov sploh ne omenja. Gorica, Trst, Reka — vse je zamolčano, naš živelj za Rim sploh ne obstoja!

Kralj in kraljica sta 24. t. m. odpotovala v Anglijo na oficijelen obisk.

ANGLIJA.

Časopisi poročajo, da prede delavski vladi trda zaradi zakonskega predloga o delavskih stanovanjih. Ni izključeno, da to povzroči krizo. V tem slučaju bi baje Macdonald podal demisijo celokupnega kabineta in razpisal volitve, pri katerih računa na ojačenje svoje stranke. Ta kombinacija in račun ni neverjeten.

RUMUNIJA.

V Rumuniji so vznemirjeni zaradi ruskih priprav na besarabski meji. Rumunija je vsled tega zahtevala od članic Male antante nujno konferenco, da zavzame svoje stališče napram eventualno nastali situaciji. Naši zastopniki bodo prišli pri tem v precej težak položaj z ozirom na novi kurs v Franciji, ki rumunskim aspiracijam ni ravno prijazen. Iz teh razlogov najbrže za enkrat konference Male antante ne bo, zlasti še, če vzamemo v poštev složne odnošaje med Čehoslovaško in Francijo. Kako zavezništvo z Rumunijo proti Rusiji bi pomenilo riniti z glavo skozi zid.

Bukarešti je zletelo v zrak municijsko skladišče. Škoda je velikanska.

GRČIJA.

Ustavotvorna skupščina v Grčiji je pričela s svojim delom. Sedaj se razmotriva vladin predlog o ustanovitvi senata, v katerega bi konstituanta poslala tretjino članov, ostali dve tretjini bi zasedli od vlade imenovani senatorji.

Poročila z dežele.

Iz Kranja. — Ne lastimo si sicer pravice v našem oficijelnem strankinem glasilu zagovarjati v »Jutru« napadenih. Toda, kot sopredstavniki gospodarske liste smo na tem izzivanju kranjske žlahte tangirani tudi mi, narodni socijalisti, v isti meri kot napadeni gospod sodnik in delavske stranke sploh in naj si bodo to komunisti ali kdorkoli. Če imajo po mnenju demokratskega boga dr. Žerjava v demokratski politični stranki, prostora vsi ljudje, zakaj ne bi veljalo to demokratično načelo tudi za sedanji gospodarski blok. »Jutrov« dopisnik sigurno ni prepričan, da so komunisti kot ljudje in volilci manjvredni člani človeške družbe. S svojim vsakdanjim pozitivnim delom prispevajo tudi komunisti svoj delež državi in na ta način soustvarjajo narodovo premoženje, kar pa o piscu »Jutrovega« članka dvomimo. In če gre pri teh volitvah za interes vseh občanov, imajo logično tudi komunisti kot davkoplačevalci po vseh principih demokracije pravico soodločevati. Če se udejstvujejo v eni stranki ljudje različnih poklicev in različnih političnih naziranj, je to znamenje, da gre pri tem v resnici za nesebične namene, kar pa ravno o demokratih ne moremo trditi. Če oi bili delavci »različnih ver«, katere skuša »Jutrov« dopisnik nekako osmešiti, pristali na mamljive vabe kranjske žlahte, bi jih »Jutrov« dopisnik čisto gotovo povzdigoval v deveta nebesa. Ker pa se to ni posrečilo, zato bljuvejo ogenj in žveplo na vse, kar ni žnjimi. Še krepkeje bo odgovorilo delavstvo »vseh ver« s tem, da bo lažidemokratom popolnoma obrnilo svoj hrbet. Namen »Jutrovega« dopisa je popolnoma jasen. Osrečevalec Kranja hoče prepoditi na perfiden in brezvesten način gospoda sodnika iz našega mesta radi tega, ker mu je preveč energičen in noče, da bi postalo sodišče ponižni urad »Jutrovega« dopisnika. Smelo pa trdimo, da je gospodu sodniku, ki je med prebivalstvom vse drugače priljubljen kot avtor »Jutrovega« članka, pridobil ta napad med poštenimi in res demokratično mislečim prebivalstvom več ugleda, kot mu more jutrovski dopisnik škodovati. Radovedni smo — in brihtni »Jutrov« poročevalec nam bo gotovo radevolje raztolmačil, kaj sploh razumevajo kranjski demokrati pod besedo demokracija.

Zagorje. V četrtek, 15. t. m. popoldne je predaval tovariš Ambrožič v strankinem lokalu o političnem položaju, o razmerju drugih strank do nas, ter nam je tudi pojasnil direktive strankinega vodstva glede občinskih volitev.

V nedeljo, 18. t. m. popoldne se je vršil pri Ajbenštajnarju na Lokah javni shod Orjune. Plakati sami so mnogo obetali, a konec je bil vse drugačen. Iz Ljubljane je prišel inž. Kranjc, iz Trbovelj kakih 10, in iz Zagorja nekaj orjunašev, — sami izraziti demokrati. Shoda so se udeležili »Neodvisna delavska stranka« ter socijalni demokrati. Govorilo in obljubljalo se je mnogo, a ker imamo tu delavce, ki jasno gledajo, so se govornikom Orjune kar smejali. Tega shoda sploh nihče za resno ni vzel, in je bil njegov uspeh enak veliki ničli.

Prav dobro vemo, pod katero firmo se je delavstvo v Italiji spravilo v suženjstvo ter ne bomo podpirali onih, ki hočejo streti socijalizem, potem pa vse skupaj spraviti pod en klobuk. Mussoliniji nimajo pri nas bodočnosti. Samo od samega načijonalizma brez socijalnega čuta se ne da živeti. Pač nam je pa še mnogo, mnogo storiti za izboljšanje našega mizernega gospodarskega položaja. — V kratkem se bo baje vršil shod Orjune v Zagorju. Takrat povemo mi jasno naše stališče.

Iz stranke.

Zborovanje ljubljanskih zaupnikov NSS se vrši v torek 3. junija ob 8. uri zvečer v spodnjih strankinih prostorih Narodnega doma. Ker so na dnevnem redu med drugim tudi važni točki: poročilo o političnem položaju in poročilo o delovanju ljubljanskih občinskih svetnikov NSS, prosimo vse ljubljanske zaupnike, da se zborovanja v velikem številu udeleže. Krajevne organizacije NSS pozivljemo, da povabijo vse zaupnike svojega delokroga na to zborovanje.

Seja ljubljanskega okrajnega odbora NSS se vrši v petek, 30. maja ob 8. uri zvečer v strankinem tajništvu. Pozivamo vse člane okrajnega odbora, da se z ozirom na važnost dnevnega reda seje sigurno in točno udeleže. Na seji se bo razpravljalo tudi o dnevnem redu zaupniškega zborovanja, ki se vrši v torek zvečer. — Predsednik.

Zborovanje zaupnikov NSS v Ptuju. V soboto 31. t. m. se vrši v Ptuju zborovanje zaupnikov naše krajevne organizacije. Na tem zborovanju bo v imenu strankinega načelstva poročal tov. Rupnik. Vabimo vse ptujske tovariše k mnogoštevilni udeležbi. Na zborovanju se bo med drugim razpravljalo tudi o političnem položaju in o predstoječih občinskih volitvah v Ptuju.

Zborovanje zaupnikov NSS v Celju. V soboto 24. t. m. se je vršilo v Celju zborovanje zaupnikov NSS. Zborovanje je vodil predsednik krajevne organizacije tov. Gobec, ki je v dališem govoru razpravljal o bližnjih občinskih volitvah. Podal je točno sliko o vseh predpripravah in o stališču

Kaj je socijalizem?

(Iz dr. M. Rostoharjeve knjige »Socijalizem«.)

1. Sistem in gibanje.

Preden odgovorimo na to vprašanje, si moramo najprej ujasniti, da je treba pri socijalizmu ločiti dvoje: socijalizem kot sestav (sistem) in socijalizem kot gibanje. Socijalizem po teoretični strani je sestav (sistem) kot določen odgovor na temeljno vprašanje civilizacije, po praktični strani pa je socijalizem težnja po uresničenju socijalističnega sestava.

Kaj je civilizacija? Civilizacija je celota vseh predpogojev, ki so neobhodno potrebni za uravnavo družabnega življenja, tako da bi bila vsem posameznikom omogočena in zagotovljena najvišja stopnja kulturnega razvoja. Temeljno vprašanje civilizacije pa se glasi: Kaj naj se zgodi s sedanjo človeško družbo, odnosno s kakšnim njenim delom, da se izboljša in uravna družabno življenje?

Na to vprašanje se da različno odgovoriti. Pri tem odloča stališče, s katerega gledamo na razmerje med posameznikom (individuom) in družabno celoto (kolektivom). Če gledamo na razmerje med posameznikom in družbo z načelnega stališča, da je treba staviti koristi (interese) posameznikov (individuov) vedno nad koristi celote (rodbine, stanu, sloja, naroda, države, cerkve itd.), potem zavzemamo stališče individualistično (individualizem), katerega konkretna formulacija sta liberalizem in anarhizem. Če pa gledamo na to razmerje z načela, da je treba koristi družabne celote vedno staviti nad koristi posameznikov, potem smo se postavili na stališče kolektivistično. Sestavne odgovore (sestave, sisteme), ki se bavijo z vprašanjem izboljšanja človeške družbe in uravnanja njenega življenja, delimo v dve skupini: a) v individualistične sestave, b) v kolektivistične sestave. K individualističnim sestavom štejemo liberalizem in anarhizem, h kolektivističnim sestavom pa kolektivni absolutizem (kakor n. pr. patriarhalni konservatizem, samodrštva v vseh oblikah in oligarhije, ki temelji na božanskem izviru vsake oblasti ter diktatura) in pa socijalizem.

Obrazec sistemov civilizacije je tedaj tak:

I. individualizem:	II. kolektivizem:	
a) liberalizem,	b) anarhizem.	a) kolektivni absolutizem (konservatizem, patriarhalni, diktatura), b) socijalizem.

2. Liberalizem.

Liberalizma tukaj podrobno ne bomo obravnavali, le nekoliko besed lahko izpregovorimo o njem. Liberalizem kot sistem civilizacije proglaša načelo, da je človek kot posameznik (individuum) merilo vseh stvari, da so verski in nravni ter državni zakoni podrejeni kritiki človeškega razuma, koristi celote pa koristi individuov. Iz tega sledi, da se mora pravo, ki je zagotovljeno vsakemu posamezniku človeške družbe, uveljavljati v družabnem življenju, kakršne so pač njegove sposobnosti in lastnosti. Zato se zahteva deljenje moči med državo — vladarjem in narodom; zahteva po omejitvi državne oblasti zlasti na gospodarskem polju, kjer mora biti neomejena svoboda individuov, je značilna za sistem liberalizma.

Konkretno moremo določiti liberalizem v prvi vrsti kot gospodarski liberalizem z načelom »laissez faire, laissez passer« in z zahtevo, ki je za ekonomični liberalizem značilna, da mora biti oblast države in sfera njene vplivnosti na gospodarski razvoj kolikor mogoče omejena, posameznikom pa prepuščena popolna svoboda gospodarskih podjetij in proizvajanja. Po nazorih liberalizma je naloga države le ta, da skrbi za komunikacijo, promet in pravično odmero davkov (les chemins libres et les imports justement repartis).

Družabni ideal liberalizma je ono družabno stanje, v katerem bodo posamezniki živeli v popolni svobodi deljenja dela in izmenjave izdelkov. Država je pomožno sredstvo za zadovoljenje koristi posameznika (individualizem). Država ne sme prav za prav ničesar zahtevati in ničesar prepovedovati, kar nasprotuje koristim posameznikov, zlasti ne v gospodarskih vprašanjih. Načelo »Laissez faire« naj bo jamstvo za vznik države in pravnega reda (order of justice, Smith), ki naj bo obramba proti krivični težnji egoističnih interesov. Gospodarski program liberalizma karakterizira njegovo geslo »property and liberty«, to je nedotakljivost zasebne lastnine in svoboda konkurence. Načelo nedotakljivosti zasebne lastnine je bilo naperjeno proti samovoljnosti države, plemstva in patricijata pri odmeri davkov, pod katerih težo so največ trpeli obubožani meščanski in kmetski sloji. Utemeljevali so to načelo s tem, da mora imeti človek, ki je individualno zasnovan, v zasebni lastnini individualno in s tem obenem neodvisno sredstvo za uresničenje svojih lastnih (individualnih) teženj.

Načelo svobodne konkurence v gospodarskih podjetjih so smatrali splošno za najpreprostejše sredstvo, pomagati vsakemu posamezniku k njegovi naravni pravici, obenem pa čuvati enako pravo vseh ljudi. Družabni reformatorji so vobče mislili, da, če se le ne bo v gospodarska podjetja vmešavala država ali pa kaka druga prisiljena organizacija in če se uresniči »la cariere ouverte à touts les talents«, bo vladala socijalna pravičnost. Neenakost imetja bo trajala sicer še dalje, ker pa se bo v tej neenakosti zrcalila samo neenakost (diferenca) gospodarskih zmožnosti posameznikov in bo zaradi tega le refleks naravne individualne neenakosti, zato je ta neenakost imetja popolnoma v soglasju z idejo pravičnosti. Vsakdo naj si sam ustvarja svojo srečo, vsakdo naj bo sam »the architect of his own fortune«; vsakdo naj si sam s svojimi sposobnostmi, s svojo pridnostjo in štedljivostjo pomore do primernega mesta v socijalni gospodarski hijerarhiji. Samo to naj bo imetek posameznika, kar si je sam pridobil s svojim delom (the labour of his body, the work of his hands, Locke). Liberalizem pojmuje socijalno pravičnost takole: Pravično je, da vsakdo dela in da dobi vsakdo svoj delež od svojega dela. V imenu svobodne konkurence zahteva liberalizem odstranitev vseh privilegijev rodu in stanu kakor tudi intervencije kolektivnih faktorjev, ker vsaka intervencija, pa če se še tako prizadeva, da bi bila nepristranska, v praksi vendarle vselej odloča v prospeh enega in v škodo drugega, dočim more svobodna konkurenca vsakega posameznika bodisi dvigniti ali pa potlačiti, kakor je pač zmožen in sposoben, s čimer naj bi bila pripravljena pot nepriviligiranim in gospodarsko slabim vrstam družbe (great body, Smith, katerim so vsak gospodarski dvig in vsako dosego gospodarske blaginje onemogočali priviligirani sloji. Ekonomični princip liberalizma utemeljuje tudi stališče gospodarske smotrenosti, kajti zasebna last in konkurenca v gospodarskih podjetjih bo v pobudo vsakemu individuu, da razvije maksimum svoje gospodarske energije. Zato bo celota individuov predstavljala maksimum možne gospodarske blaginje.

Od liberalnega ekonomičnega sistema so pričakovali, da bo količina gospodarskih vrednot tako velika, kot le more biti, in da se bo na drugi strani vršilo deljenje te količine gospodarskih vrednot po postulatu »kakršno delo, tako plačilo«, s čimer ta sistem jamči za »inviolable union entre l'intéret bien entendu et la justice«.

(Dalje sledi.)

naše stranke napram ostalim političnim strankam. Načelstvo stranke sta zastopala tov. R. Juvan in Fran Rupnik, ter podala obširna poročila, na kar se je razvila zelo zanimiva in stvarna debata, po kateri so bili vsi predlogi načelstva, odnosno osrednjega izvrševalnega odbora soglasno sprejeti. Zborovanje, ki je trajalo nad tri ure je bilo za razvoj naše organizacije v Celju zelo velikega pomena.

Malgajeva proslava v Guštanju. Načelstvo stranke se je udeležilo oficijelno Malgajeve proslave, ki se je vršila 29. t. m. v Guštanju po svojem načelniku tov. Ivanu Deržiču in še dveh članov vodstva. Poleg tega so se udeležile proslave naše krajevne organizacije v Mariboru, Celju in Ptuju, kakor tudi posamezni člani drugih krajevnih organizacij. Tudi mladinske in strokovne organizacije so poslale svoje zastopnike.

Organizacijski odsek NSS ima prihodnji teden več članskih sestankov v ljubljanski okolici, kjer se ustanove v najkrajšem času nove krajevne organizacije. Zanimanje za naše organizacije je vedno večje in vedno se oglašajo novi tovariši, ki hočejo aktivno sodelovati v našem pokretu. Ljubljanska okolica je bila do danes premalo organizirana, vkljub temu pa smo dobili v tem volilnem okraju pri volitvah največ glasov. Pozivamo tovariše iz vseh občin ljubljanske okolice, kjer še do danes nimamo samostojnih krajevnih organizacij, da jih čimpreje ustanove. Vsa pojasnila in podatke daje strankino tajništvo v Narodnem domu.

Strokovni vestnik.

Škodljivost tujega uvoza.

Na tem mestu smo opetovano pisali o veliki škodi, ki jo utrpe naši delavci s tem, da se importirajo tuje delavske sile in venomer smo naglašali, da bomo stali na braniku interesov domačinov. Naval tujega delavstva se je nekoliko zajezil in podvzeti so tudi koraki, da se zaposli čimveč domačih delavcev ter da se odstranijo vsi nepotrebni tujci.

Naša naloga pa je danes, da govorimo o drugem importu, ki nič manj ne škoduje domačim delovnim močem. Pri nas, posebno pri slovenskih trgovcih vlada načelo, da je le tisto blago dobro, ki pride iz tujine. Pa ne samo to načelo, tudi špekulacija ga vodi v to, da se zalaga s cenejšim, zato pa toliko manj vrednim blagom, čeprav dobro ve, da se to blago proizvaja tudi pri nas in je morda nekoliko dražje, a zato boljše kvalitete. Trgovcu gre pri tem v glavnem za »profit«. Nam pa gre predvsem za varovanje interesov domačega delavstva, zato moramo o tem govoriti, čeprav se bo ta ali oni čutil zadetega. Nadejamo pa se, da se bodo naposled le zganili kompetentni krogi in zaščitili domačo industrijo in s tem domače delavstvo.

En slučaj.

Po Ljubljani vidiš v vsaki trgovini tekstilno blago, ki izvira po veliki večini iz Italije. Če pride tujec v Ljubljano, vidi v vseh izložbah le tujo navlako in če ni poučen, sploh ne more vedeti, da imamo tudi sami tekstilne tovarne. Imamo jih, a žal, da tega ne vpoštevamo. V Litiji obstoja n. pr. predilnica, ki zaposluje 300—400 delavcev. To podjetje je moralo skrčiti obrat in dela samo štiri dni v tednu. S skrčenjem so strahovito udarjeni domači delavci, ker morajo pač sedem dni preživljati sebe in družine, a zaslužijo samo za štiridnevno hrano. Vzrok skrčenja: importiranje tuje tekstilne robe in tuja konkurenca, posebno s strani Italije. Isti slučaj je bil pred kratkim v tkalnici v Št. Pavlu pri Celju. Tudi tam je skrčen obrat pri 300—400 delavcih. Vzrok isti. In sedaj se vprašajmo, komu v korist je, če naša domača industrija počiva, medtem ko cvete trgovina, ki jo vodijo sovražni nam tujci v naši zemlji. Edino korist od tega imajo naši trgovci, ki se največkrat trkajo po prsih, da so narodni, da za narod store vse, pri tem pa neženirano postavijo v izložbo platno z nadpisi: »Viva Dante«, »Stella d'Italia« itd. Vse to store za par krajcarjev večjega zaslužka, pozabljajo pa pri tem na to, da ubijajo domačo industrijo in domače delavce.

Prizadeti krogi naj vpoštevajo te naše besede, merodajni faktorji naj pa store svojo dolžnost in že v kali preprečijo vsak zastoj naših industrijskih obratov. Ne uničujmo svoje industrije, ne uničujmo svojih delavcev! To zahteva naš narodni ponos in socijalni čut. Mi bomo z naše strani podvzeli vse korake, da se obrat v litijski predilnici takoj vzpostavi v polnem obsegu, ker nikakor ne smemo trpeti, da bi se ubijal naš delavec na korist — tujih nam sovražnih kapitalistov.

Pozdrav bratov Čehov. Na pozdrav, ki ga je odposlalo glavno zborovanje NSSZ iz Št. Pavla bratski »Česki Obec Delnicki« v Prago, je osrednje vodstvo prejelo te dni zahvalo, a obenem naročilo, naj pozdravi v imenu čeških delavcev, članov »Česke Obec Delnicke« vse brate in sestre, člane NSSZ. Sprejmite torej bratje in sestre vsi iskren bratski pozdrav od bratov Čehov!

VI. glavni zbor »Česke Obec Delnicke« se vrši v binkoštnih praznikih v Pragi. Na glavni zbor je predsedstvo ČOD povabilo tudi Osrednje vodstvo NSSZ, ki se vabilu odzove in pošlje na zbor svojega predsednika br. Juvana in glavnega tajnika br. Kravosa, ki odideta prihodnji teden v Prago.

Litija. Občni zbor podružnice NSSZ v Litiji se je vršil v pondeljek 26. t. m., predsedoval mu je br. Pavel Muzga. Na občnem zboru je poleg običajnih poročil, podal sliko o delavskem položaju strokovni tajnik, br. Kravos iz Ljubljane. Po nagovoru br. Prebila so se vršile volitve novega odbora. Soglasno je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik br. Janez Prebil, podpredsednik br. Pavel Jelnikar, namestnik br. Ivan Zajc, blagajnik br. Josip Klanjšek, namestnik br. Franc Groznik, odborniki: br. Pavel Kolenc, Pepca Mandelj, David Čarman, Beti Jošt, Franc Kolman, Jaka Bučar in Marija Muzga; namestniki: Pepi Jošt, Jožefa Dimez, Andrej Brajnik in Anton Simončič; pregledovalci računov: Rozi Walgony, Ludovik Habič in Mici Tišler. Po volitvah je občni zbor protestiral proti skrajšanju delovnih dni in pozval novi odbor, da uspešno ščiti interese domačega delavstva.

Zagorje. Podružnica NSSZ ima svoj izredni občni zbor v nedeljo, 1. junija ob 4. uri popoldne v lokalu »Bratstva«. Bratje in sestre! Pridite vsi in točno, ker je dnevni red važen. Centralo zastopa predsednik NSSZ, brat Juvan.

Tržič. Seznaniti vas moram nekoliko z razmerami v tukajšnji predilnici. Zadela nas je šiba božja. Skrčili so nam obrat in delamo samo 42 ur tedensko, t. j. samo 5 dni v tednu. Delavstvo je skrajno razburjeno radi tega, ker vidi v tem činu špekulacijo podjetnika. Naše delavstvo pa še pri vsej nesreči ni prišlo k pameti. Imamo sicer tu nekaj socijal-demokratov, večina delavstva pa sploh ni organizirana. Že večkrat sem svojim sodelavcem poudarjal, da bo naša rešitev le v močni in enotni strokovni organizaciji. Najprimernejša za nas je edino Narodno-socijalna strokovna zveza. Z delavstvom danes počenja, kar kdo hoče. Nobeden ga ne vpraša, če mu zadostuje zaslužek in kako živi. Glavno je za kapitalista, da mu trdo garaš in da si zadovoljen s par dinarji. Če bi pa bil delavec močno organiziran, bi se tudi nam ne smelo goditi tako, kot se nam godi. Naše plače so od 26 do 30 dinarjev dnevno, pa če imaš družino, ali si brez nje. Sedaj se pa ubijaj in živi, ali požiraj sline, ko gledaš kapitalista, kako se masti in živi v sijaju za tvoje žulje. Tovariši, delavci! Organizirajte se v NSSZ! Veseli nas, da ste se oglasili in uvideli potrebo močne organizacije. Opozorite svoje sodelavce na današnji uvodnik »Strokovnega Vestnika«.

Iz Kočevja nam prihajajo gorostasne vesti. Kar počenjajo tam gotovi krogi, presega že vse meje. Da imenujemo samo rudnik. Znani ravnatelj Biskupsky je odpustil nedavno starega, dolgo let služečega nadpaznika brez vsake odpovedi in brez vsakega vzroka. To se dogaja lahko samo pri nas in še to samo v Kočevju. Gospoda ravnatelja opozarjamo, da bomo na vsak napad na naše člane odgovorili s protinapadom. Za krivico prizadeto odpuščenemu pazniku bomo storili nekaj, kar gospodu ravnatelju ne bo posebno ljubo, kakorhitro se bomo prepričali, da krivice ne mara popraviti. Šikanam mora biti konec, potrpljenja je že. Videli bomo, koga bo bolj bolelo. Nas in naše člane gotovo ne! — Torej na svidenje, gospod ravnatelj Biskupsky!

Mladinski vestnik.

Mladinska priloga »Kladivar« izide z ozirom na Pulpanovo 10-letnico kot priloga prihodnje štev. »Nove Pravde« s sliko br. Karla Pulpana.

Pulpanova proslava v Zagorju. Z ozirom na 10-letnico br. Karla Pulpana priredi »Bratstvo« v Zagorju v prostorih hotela Müller v soboto, 31. t. m. ob 8. uri zvečer **družabni večer, združen s predavanjem.** Predava predsednik JNSM br. Brandner o Karlu Pulpanu, njegovem življenju in delu. Bratje in sestre! Vsi na proslavo!

»Bratstvo« v Sp. Šiški sklicuje za soboto, 31. t. m. ob 8. uri zvečer svoj občni zbor v prostorih gostilne pri Novaku. Na dnevnem redu so poročila društvenih funkcijonarjev in volitev novega odbora. Dolžnost vsakega člana, ki mu je razvoj društva pri srcu, je, da se občnega zbora gotovo udeleži. — Odbor.

Tedenske novice.

Kdor dobiva na ogled »Novo Pravdo«, naj jo s 1. junijem naroči, ker sicer druge številke v juniju ne bo več prejel.

Naše naročnike — in sicer one, ki zaostale naročnine doslej še niso poravnali, pozivamo, da nam 1. junija pošljejo zaostanke. Drugače bomo primorani ustaviti nadaljnje pošiljanje lista, naročnino pa iztirjati. Zastonj ne moremo nikomur dajati lista in plačevati povrhu še poštnino v gotovini.

Delajte, zbirajte nove naročnike, da bomo na ta način spravili naš proračun v ravnovesje. Nabirajte pa tudi nove oglase. Našemu pred kratkim izišlemu pozivu so se nekateri že zopet odzvali in poslali nove naročnike. Ako bo to storil vsak naš somišljenik, potem nam ne bo treba v drugi polovici leta zvišavati naročnino, kar bi bilo sicer neizogibno.

Inkasantova prošnja vsem cenj. ljubljanskim naročnikom. Od uprave »Nove Pravde« pooblaščeni inkasant prosi vse cenj. naročnike, pri katerih pobira naročnino za list, da mu gredo po možnosti na roko, ker največkrat po svojih pohodih ne dobi naročnikov doma. Pooblaste naj kako osebo: starše, brate, sestre, žene, da v njihovem imenu izroče naročnino inkasantu ali pa da denar puste kaki drugi osebi v stanovanju. — Inkasant se bo zglasil prve dni v juniju.

1. junija dobimo srezke oblasti namesto sedanjih glavarstev. Za enkrat samo na Štajerskem za mariborsko oblast.

Protestni shod SLS zaradi zapiranja in skrčenja poslovanja bolnic v Sloveniji se je vršil v Ljubljani 25. t. m. Shod je bil klub lepemu dnevu, ki so ga ljubljančani porabili za oddih v naravi, precej dobro obiskan. Na shodu je padla marsikaka pikra in upravičena kritika proti režimu, ki tako brezglavo gospodari zlasti v prečanskih krajih. — Temu protestu se v polni meri pridružujemo tudi mi in zahtevamo naše ustavno zajamčene pravice.

Demagogi okrog »Slovenskega Naroda« tarnajo nad »brezbrižnostjo« naše inteligence, češ, da je ona sokriva, če naši zakoni niso novelirani. V drugih kulturnih, zapadnih državah, da pridejo zakonski projekti pred javno diskusijo v listih, kjer se izkristalizirajo, potem šele obdelajo še politične stranke in šele potem postanejo to kompromisni zakonski predlogi vlade. Pri nas je pa to naša inteligenca pustila v nemar. — To je višek demagoštva pri zaspani gospodi okrog »Slov. Naroda«. Kdaj pa pride kak zakonski projekt naše vlade v javnost? Zloglasni zakonodajni odbor predela take predloge po navadi v naglici, kar čez noč. Nasveti in želje opozicije se vedno iz političnega sovraštva kratko odklonijo. Zakoni so po navadi »nujni«. Parlament jih sprejme istotako brez upoštevanja opozicije, dostikrat celo kar brez debate. Potem pa, če bi to sploh bilo mogoče, naj si kdo vzame dragoceni čas in ga trati zastonj, brezuspešno za to, da gre vladna večina prav cinično preko vseh nasvetov in protipredlogov, v svesti, da mora biti vse, kar pride iz Beograda, dobro.

»Radikalu.« »Radikal« mi podtika v zad. štev., da sem imenoval »ravno« jaz g. E. Štefanoviča »političnega pustolovca ali tako nekako«. Ugotavljam, da je ta trditev prosto izmišljena in ne odgovarja resnici. — Maribor, 25. maja 1924. — Fr. Bračun.

Zakaj tako? »Jutro« se ni moglo kaj, da ne bi poudarjalo, da je napisano na kandidatni listi v Kranju poleg komunista tudi ime sodnika. — Ali se na ta način navaja ljudi k sporazumnemu pametnemu delu? — Pa naj še kdo vabi delavca v demokratski tabor!

Kaj bo reklo uradništvo? Iz »Zagrebškega Tagblatta« izvemo, da baje namerava vlada ukiniti nedeljski počitek v državnih uradih. Delo bi počivalo samo ob največjih praznikih. — Koliko je na stvari resnice, ne vemo, zdi se nam tak ukrep neverjeten, ker enkrat v tednu se človek le mora odpočiti, saj še železen stroj potrebuje od časa do časa mir. Iz golih socijalnih ozirov pa moramo proti taki nečuveni nakani že vnaprej kar najodločneje protestirati. Pričakujemo, da bodo vsi merodajni faktorji napram temu zavzeli pravilno stališče, predvsem pa naj stopijo na plan naše uradniške organizacije. Zato pozor, o pravem času!

Beograjska akademska omladina je imela 25. maja zborovanje svojega reprezentativnega društva »Pobratimstvo«. Vršile so se volitve, za katere se je zelo zanimala tudi vlada, predvsem prosvetni minister Pribičević. Pa vse skupaj ni nič pomagalo, nazori so šli svojo pot. Ona lista, ki ima posebne simpatije do današnjega režima je dobila 4 odbornike, dočim je dobila lista, ki stoji na strani režimske opozicije, 9 odbornikov. — Tudi znamenje za Beograd.

Obisk kraljice Marije. Kraljica Marija se je 26. t. m. iz Bleda pripeljala v Ljubljano in obiskala dečji dom, ki je bil otvorjen z njeno pomočjo.

Kralj je prispel v nedeljo s svojim spremstvom na Bled. Kako dolgo se bo tam mudil, še ni znano.

Koraki parlamentarne opozicije. Opozicija je pred odhodom iz Beograda kralja opozorila potom deputacije na zadnje dogodke v parlamentu, ki utegnejo imeti nedogodne posledice, ako ostane kraljev ukaz o odgoditvi parlamenta do 20. oktobra v veljavi. — Opozicija hoče izdati tudi proglas na ljudstvo.

Pribičevića se hočejo otresti. Tako zatrjuje »Slovenec«, ko omenja, da se žele radikali pogajati s klerikalci in demokrati.

Poplava v Banatu zavzema ogromne dimenzije. Donava strahovito narašča. Poplava je napravila ogromno škodo, ki jo cenijo preko 3 milijarde dinarjev. Pravijo, da se bo zato pridelalo 8000—9000 vagonov žita manj. — Marsikdo se bo vprašal, kako je sedaj poplava mogoča, ko vendar ni bilo dežja? Prav lahko! Iz zime smo stopili nenadoma v poletje, sneg na visokih planinah, ki se drugače topi počasoma, je pričel kopneti silno hitro. Tako so tudi vode nenadoma narasle in še naraščajo.

Strašna nevihta je besnela 20. maja v okolici Olomuca na Češkoslovaškem. Napravila je preko 6 milijonov čk. škode. Podirala je drevesa, trgala strehe in celo tušila hiše.

Obnova v Srbiji. — V Beogradu so odobrili kredit 50 milijonov dinarjev za poljedelsko ministrstvo, ki bo ustanovilo več kmetijskih šol v Srbiji. Privoščimo to našim južnim bratom, veselimo se vsakega napredka tam preko Drine. Toda enega pri tem ne smemo nikdar pozabiti: Tudi mi imamo razne nujne potrebe, tudi pri nas bi potrebovali marsikaj za izboljšanje našega kmetijstva. Želeli bi si vsaj tega, kar smo že imeli. Na nas Beograd ne sme pozabiti. Tudi mi plačujemo davke, **veliko in pošteno.** Pustite nam to kar imamo, dajte nam kar smo imeli, ne zapirajte nam naših šol, naših bolnic!

Nov list. V Mariboru je 20. maja izšel nov list «Obrtniški list«, ki bo zastopal obrtnike mariborske oblasti. Nas to veseli. — Vprašanje je samo, če se to ne bo enkrat maščevalo. Mi stojimo na stališču ene same oblasti v Sloveniji. Čemu torej razdvajati predčasno, saj še vprašanje dveh oblasti v Sloveniji ni končno rešeno?

Nesreča na vodi. Na Bledu se je preteklo nedeljo pripetila nesreča. Štiriglava družba se je podala v majhnem čolnu na jezero. Čoln je radi prevelike teže zajel vodo. Dve dami in en gospod so se slučajno rešili, g. Anton Grilc iz Lesc pa je utonil. — Tudi v Ljubljani je v nedeljo utonil Franc Oražem iz Stranske vasi pri Kočevju. Kopal se je v Ljubljanici, ter je hotel »na Šplci« preplavati, pri tem je prišel v vrtinec, ki ga je požrl. — Za kopanje je sploh še malo prezgodaj!

Razno.

Brezžični daljnovid. — Poleg brezžičnega telegrafa in telefona imamo sedaj še najnovejšo iznajdbo — brezžični daljnovid. Izumitelj tega novega aparata je mladi madžarski inženir Dyonis pl. Mihály. Aparat omogočuje prenos slik ljudi, objektov, pokrajin, pisave brezžičnim potom v brezmejne daljave. Pomen te iznajdbe je neizmerno dalekosežnega pomena.

Sigurno zdravilo proti škrlatinki. V Chicago je iznašel zdravnik dr. Dick novo sredstvo proti škrlatinki, ki zahteva ogromno otroških žrtev. Zdravilo je preizkušeno in popolnoma zanesljivo. V New Yorku se to sredstvo že uporablja. Tako je tudi škrlatinka danes popolnoma in sigurno ozdravljiva bolezen.

Gospodarstvo

Koliko je vreden dinar?

		Ta teden	Prejšnji teden
		dinarjev	
100 švic. frankov	stane	1437·—	1433·50
100 franc. frankov	„	435·—	441·—
100 laških lir	„	358·50	356·—
100 čeških kron	„	239·38	239·—
100 avstrijskih kron	„	0·1141	0·1145
100 ogrskih kron	„	0·95	0·12
100 bolg. levov	„	58·56	58·77
100 dolarjev	„	8090·—	8050·—
100 angl. funtov	„	35287·5	35230·—

Curiška borza.

		28. maja	21. maja
		švicarskih frankov	
100 dinarjev	je stalo	6·95	6·975
100 franc. frankov	„	30·10	30·40
100 laških lir	„	24·90	25·05
100 čeških kron	„	16·70	16·70
100 avstrijskih kron	„	0·007975	0·00795
100 ogrskih „	„	0·0065	0·0067
100 bolg. levov	„	4·075	4·10
100 dolarjev	„	566·25	564·50
100 angl. funtov	„	2456·—	2463·—

„KINO IDEAL"
Od 29. maja do 1. junija
Vražji bič
Kriminalna drama v 7. dejanjih
v glavni vlogi Evi Eva.

Od pondeljka 2
do vštevši srede 4. junija
Mož s tremi ženami
Senzacijska drama v 5. dejanjih
v glavni vlogi Mihael Varkony
in Johannes Riemann.

O kapitalizmu, štedenju itd.

Boj proti kapitalizmu je boj za kapital. Oni, ki ga nima, ga hoče imeti, priti v njegovo posest in uživati sadove, ki jih prinaša in ustvarja. Prvotna komunistična oblika gospodarstva je vsled različnih individuelnih lastnosti posameznikov propadla. Lenuhi in dela nezmožni niti ne pridejo toliko v poštev. Tudi pridni in delovni človek ni vzdržal pohlepu močnejšega in nasilnejšega, ki si je uzurpiral moč in posest; postal je njegov suženj. V početku sicer v milejši obliki — kot podložnik, sčasoma pa — brezpravna, delovna živina. Komunistično gospodarstvo je obstojalo le še v toliko, da je cel rod vzajemno redil svoje poglavarje, pa naj so imeli še tako lepe narodne nazive. Krepkejša volja in krepkejša roka je obvladala položaj. Pozabiti pač ne smemo pri tem samoobrambnega nagona posameznih plemen. Posameznik si ni mogel ustvariti uspešnih predpogojev za samostojnost in je bil hočeš nočeš primoran, da se druži in prizna moč in oblast enega, ki je postal sčasoma njegov gospodar. V tej primitivni dobi zapazimo prve boje socijalno izkoriščanih, proti socijalno izkoriščajočimi. Zgodovina človeštva je pravzaprav zgodovina socijalnih bojev in socijalnega razvoja in veliko večino velikih svetovnih dogodkov je povzročil boj za posest, za kapital, odnosno upori proti izkoriščujočemu kapitalu. Le malo, prav malo je pomembnih poglavij zgodovine, ki jih je povzročilo idealno stremljenje človeka za napredkom.

Boj za kapital se pojavlja v primitivni dobi v primitivni obliki. Prvi kapital, ki ga je imel pračlovek je bil njegov, četudi malo razvit um. Vidimo ga, kako se uveljavlja s tem kapitalom proti živalstvu in kako si deloma že tudi pokorava naravo. Proti sočloveku pa se ta kapital pojavlja že tudi v drugi obliki. Človek začne svojega sočloveka izkoriščati in ga uporabljati v svojo korist. Kar ne zaleže um, to mu da njegova fizična moč. Posameznik si s sulico in kopjem pribori vodstvo plemena in postane njegov poglavar. Fizična moč in zvijača je njegov osnovni kapital. Komunizem, ki je pričel in nastal v skupnem delu ene ali več družin, ki so se razrasle v rod, je s tem že propadel. Močnejši je od skupnega dela vseh posameznikov že imel več dobrin, kot vsak drug posameznik, postal je vodja in sčasoma gospodar šibkejših. Socijalne enakosti ni več, lastnik postane eden, najmočnejši. Javlja pa se lahko ta proces tudi v tej obliki, da en sam človek ne obvlada sam absolutno celega položaja. Nastane več gospodarjev v istem rodu, ki so delni solastniki najmočnejšega; prva primitivna aristokracija. Da pa si svoj položaj in ugled utrdi kar najbolj, si imenuje še vrsto pradedov med svojimi božanstvi. Kar nasilje samo ne zmore, naj pomaga še vera. Malik se učloveči in postane posredno boritelj za ta primitivni kapitalizem.

Kdor pa ima moč in oblast, hoče imeti še več. Moloh je nenasiten že v tej enostavni obliki. Prično zlorabe, ki vodijo do uporov. Dobrin, ki jih ustvarja skupno delo, čeprav samo lov, naprava bivališč in zbiranje rabljivih predmetov niso deležni vsi v enaki meri. Silnejši si je pobral kože, školjke, bival udobno, šibkejši podložniki pa morajo gledati, kako se na eni strani kopiči imetje, sam pa mora živeti iz rok v usta, pa še to po volji gospodarjevi. Pričenja prvo socijalno gibanje; brezpravni zahteva svojo pravico nazaj, — deležen hoče biti skupnega dela v enaki meri in pričenjajo se boji za posest, za kapital. Opažamo torej že tedaj početke socijalnega gibanja, da se imetje, ki ga zbira delo vseh ne nakopiči v eni roki, temveč da so ga deležni vsi, ki so ga zbirali in pomagali ustvarjati.

Trdi se, da so si posamezni rodovi po prosti volji izbirali svoje poglavarje. Kdor neki to verjame?! Še danes, ko je zakonito zajamčena svobodna volitev in ščiti zakon vse enako, je to nemogoče. Kdor ima denar, vpliva na volilce na najrazličnejše načine, da se »svobodno« izrečejo za njega. Kako pa šele v človeški davnini! Najsilnejši je bil izvoljen, kjer je sploh prišlo do kake izbire, ker je hotel biti izvoljen in ker so ga ostali volili iz strahu. Ker pa je bilo konkurentov več, so se ali rodovi ločili na posamezne poglavarje, ali so si pač močnejši konkurenti s pestjo in kolom pridobili »zaupanje« drugih, ali pa so si z lepa ali zgrda spravili nasprotnike izpod nog.

Ko so zavzeli rodovi stalna bivališča, opažamo prvo stremljenje po dedni posesti. Kar si je posameznik ali pridobil sam ali nagrabil, je hotel zapustiti potomstvu. Prvotna skupna last vseh se izpremeni v last posameznika. Čeprav je imenoma lastnik zemlje in gozdov še vedno ves rod; odstopa v resnici njegov poglavar, tu pa tam to posest v solastništvo svojim izbranim. Splošnost obstoja le še v toliko, da dela ves rod za enega, ki pa potem razdeli, kolikor se mu zdi primerno, posameznikom, ki postanejo iz prostih, enakovrednih ljudi le še delovna živina; poglavar, sedaj že posestnik tega novega kapitala, plodne zemlje, voda, gozdov itd. pa si pridrži, kar si hoče. Eden je gospodar, drugi hlapec, prvi gospod, drugi suženj. Ta zemljiški kapital, ki daje enemu več kot drugemu, pa ne ostane brez posledic na človeško kulturo. (Dalje prih.)

KARO-čevlji
MARIBOR, Koroška c. 19.

Tajinstveni morilec deklet.

(Pravica ponatisa pridržana.)

(Nadaljevanje.)

Zopet kreneta oba moža skozi vežo m zavijeta v hodnik, v katerem se nahajajo sobe za deklice.

»Samo!« zakliče mož s krinko.

Nobenega odgovora. Edvard odpre več vrat in pogleda v sobe. Nič se ne zgane; tudi čuvajeva soba je prazna. Tedaj pa Edvard zamolklo vzklikne. Prestrašen stopi za korak nazaj, njegov pogled je uprt na temen predmet, ki leži na hodniku.

»Tukaj — tu« spravi jecljaje iz sebe.

Mož s krinko skoči naprej in naglo zgrabi za predmet, ki mu ga je označil Edvard, — v njegovih rokah leži mrtvo telo čuvaja.

»Umorjen! Sunek z bodalom v srce mu je namah prerezal nit življenja!«

»Kdo je morilec?« vpraša Edvard nehote.

»Eliza! — Sedaj mi je vse, prav vse jasno. Odločila se je potopiti podmornico in umoriti ubogega Sama, da...«

Daljnih besed ne izusti. Z roko povabi Edvarda, da mu sledi. Po stranskem hodniku se sedaj poda v samotno sobo, iz katere vodijo vrata v njegovo zakladnico. Z veliko naglico odpre tajinstveni mož mala vrata. Pogled, ki ga nudi zakladnica pove vse. Molče pokaže z roko na popolnoma izpraznjene predale, — vreče, napolnjene z zlatom in dragocenimi briljanti, vse — vse je izginilo.

»Oropala me je,« reče v svoji osuplosti »toda tega uspeha se ne bo dolgo veselila. Ugrabljenih zakladov ne bo dolgo uživala. O, ne, ničvrednico bom našel, strašni kazni malopridnica ne uide!«

Oči se mu pri tem grozno svetijo, z v bok uprtimi rokami stoji strašni mož sredi sobe.

»Ah, vražje zvito se je lotila svojega posla. Brez dvoma si je najela voz ter par dni odvažala moje zaklade. Sedaj se najbrže v kakem skritem kotu veseli svojega ropa. Vendar sem uverjen, da se nahaja v Londonu, prepričana, da smo vsi zapadli smrti, in da se ji sedaj ni ničesar bati!«

»Morda je pa policiji izdala, da biva Jak v tem poslopju« prekine Edvard tajinstvenega moža.

»O, ne, povsem izključeno! Tega Eliza gotovo ni storila; kajti v tem slučaju bi morali tudi njo zaslišati. Ona ni ničesar izdala o tem sem trdno prepričan. Brez skrbi morem sedaj poizvedovati po njenem bivališču.«

Edvard dobro ve, da tajinstveni mož ne trpi nobenega ugovora. Sicer pa tudi nima niti najmanjšega povoda, da bi prosil milosti za završeno Elizo, kateri je skoro uspelo uničiti podmornico in vso njeno posadko.

Mož s krinko odide sedaj iz docela izpraznjene zakladnice. Hitrih korakov se napotj v sobo, v kateri je bivala Eliza. Vsi znaki kažejo na to, da je preteklo že najmanj dva dni, odkar se je iz hiše odstranila služabnica Eliza. Natančno prebrskata z Edvardom omare in predale v mizi v nadi, da vendarle najdeta znake, ki bi jima mogli dobro služiti pri iskanju ubegle Elize — toda zaman.

»Eliza je previdno ravnala« dé mož s krinko, »tu v hiši se je marsikaj naučila in znala vporabiti v svoj prid!«

»Nikdar bi ji ne bil tega prisodil,« odvrne Edvard.

»Celo jaz sam ne,« nadaljuje mož s krinko, »toda Eliza se je znala potuhniti. Bila je zelo strastne nravi, da sem jo moral radi tega pogosto opominjati; nasprotno pa je hlinila veliko udanost, da sem ji docela zaupal. Vsekakor bo pač najbolje, da vaša nevesta in Molly zaenkrat ostaneta na podmornici. Dasiravno sem prepričan, da Eliza ni o skrivnostih te hiše ničesar izdala. bilo bi vendar mogoče, da izve za našo rešitev, in potem pač ne bi še nadalje odlašala z opozoritvijo policijskih oblasti na to hišo.«

Edvard se popolnoma strinja z njegovim mišljenjem.

»Toda kaj z mrtvim čuvajem?« vpraša Edvard tiho.

»Še to noč ga moramo spraviti na podmornico. Tam ga položimo v kovinasto rakev; in ko se odpravimo na prihodnjo vožnjo, polože mrtvega Sama njegovi tovariši na našem pokopališču k večnemu počitku.«

»Pokopališču?« vpraša Edvard začudeno.

»Da, dragi Edvard, mi imamo lastno pokopališče. Grobov pa ne obseva niti solnčna svetloba niti modrikasti svit lune, tudi zvezde se ne bleste nad našim pokopališčem, kajti nahaja se na dnu morja!

»Tam so pokopani naši mrliči. Na rakve, ki jih spustimo na morsko dno, pritrdimo kovinasto ploščo opremljeno z imenom umrlega. Naših mrtvecev ne moti ničče, oni počivajo ondi večno!«

Ko odideta iz sobe, pristopita k mrtvemu Samu.

»Ubogi Sam« šepeče mož s krinko in se skloni nad mrtvim, »bil si mi zvest tovariš, eden najboljših, sedaj si podlegel bodalu morilke. Maščeval te bom!«

Iz sobe prinese Edvard medtem odejo, s katero pokrije s krvjo oplavljeno truplo. Potem odideta oba na podmornico. Nekaj kratkih povelj da mož s krinko v oddelek, kjer se nahajajo stroji. Kmalu se slišijo koraki. Štirje možje od posadke odidejo s podmornice, da pod Edvardovim nadzorstvom odneso svojega mrtvega tovariša na podmornico.

Nobenega glasu ni slišati iz ust teh mož ko previdno dvignejo s tal svojega mrtveca tovariša ter ga odneso na čudno ladjo; spravijo ga v oddelek na zadnjem koncu ladje, v katerem zapazi Edvard na svoje začudenje več pločevinastih rakev. Ena teh rakev postavijo možje sredi oddelka na tla in polože vanj mrtveca. In sedaj pride vsa posadka v oddelek. Molče gredo možje mimo rakve, vsakdo pa stisne Samovo ledeno mrzlo desnico, ki moli izpod odeje, v katero je zavito truplo.

Tudi Edvard pristopi, da izreče mrtvecu zadnji pozdrav.

Ko so se vsi navzoči poslovili od mrtvega tovariša, pritrdijo z vijaki pokrov na rakev. Eden izmed mož pa razvije zastavo, ki je stala ovita okrog droga v kotu ter jo položi na rakev. Pri tem nehote spreleti Edvarda groza; saj je prvikrat prisostvoval pogrebni ceremoniji na Terrorju. Zastava iz črnega blaga, razprostrta nad rakvijo, sredi zastave pa se pošastno reži navzočim bela mrtvaška glava, vse to napravlja nanj globok vtis. Molče pokaže s prstom na simbol smrti.

»To je Terrorjeva zastava!« mu kratko pojasni eden izmed mož.

Lepa soseda.

V zapadnem delu Londona se nahaja večja naselbina ličnih vil, katerih vsaka je obdana od precej prostornega vrta. Te hiše nudijo svojim prebivalcem kljub bližini velikomestnega trušča mirno bivališče.

Ena od vil je stala že dalj časa prazna. Pred kratkim jo je njen lastnik zopet prodal, kot se je v okolici šušljalo, neki mladi, zelo premožni dami. Seveda ni ta prodaja malo zanimala prebivalcev sosednjih vil, ki so skoro nestrpno pričakovali, da se seznanijo z novo lastnico.

Nekega lepega popoldne v avgustu sedita v prijazni vrtni lopi sosednje vile dve dami in en gospod. Samo vrtna ograja loči to vilo od parka pred kratkim prodane vile. Vrtna lopa, v kateri sedi naša trojica v živahnem pogovoru, leži prav blizu ograje. Na lični mizici stoji še posoda za kavo, katero so ravnokar pili: Obe dami imata že zopet v rokah ročno delo. Toda samo za zabavo in da imajo gibčni prsti opravka, kajti gospa Johnson in njena hčerka Izabela — tako se imenujeta dami — je zelo premožna. Saj sta obe v srečnem položaju, da se jima ni treba odreči nobenemu življenjskemu užitku.

In tudi mladi gospod, ki malomarno vrti med prsti smodko, pripada k razredu gornjih desettisočev. Kajti Harry Blak je istotako zelo bogat in sreča se mu tudi smehlja, saj je zaročenec made Izabele, s katero se hoče v kratkem poročiti.

Da ga Izabela vroče ljubi, je že videti iz nežnih pogledov, s katerimi od časa do časa motri svojega zaročenca. Natančen opazovalec more celo trditi, da bi z velikim veseljem skočila zaročencu v naročje in ga strastno poljubovala in objemala. Le materina navzočnost jo zadržuje, da ne more dati izraza svoji ljubezni.

Gospa Johnsonova, vdova, je kljub svojim letom še vedno zelo brhka gospa, pač pa strogo pazi na v boljši družbi običajno obnašanje, seveda v veliko nejevoljo svoje dražestne hčerke, ki bi najraje ljubkovala svojega Harryja.

Mati gleda na vrt sosednje vile.

»Zdi se mi, da se nova lastnica kmalu vseli. Že od včeraj se dovaža v vilo krasno pohištvo in druge potrebščine. Nova lastnica mora biti zelo premožna, o tem ni dvoma.«

Harry pozorno posluša ter ravnodušno meni:

»Slišal sem, da je nova soseda že precej postarna dama. Včeraj je bila menda tu ter je nadzorovala odnašanje pohištva. Eden prijateljev mi je povedal, da je zelo grda in da je s svojim klepetavim glasom venomer priganjala delavce k delu.«

»Škoda,« odvrne gospa Johnsonova z obžalovanjem »bolj všeč bi mi bilo, da imam ljubeznive sosede. Toda proti temu se ne da nič napraviti in se moramo pač tudi v to vživeti.«

Sedaj se zasmehlja Izabela.

»Ali bi ti bilo ljubše, mama, da bi se vselila v vilo lepa mlada dama?« vpraša nagajivo.

»Zakaj ne? Ti si še zelo mlada, Izabela, in rada bi videla, da bi še mnogo prišla v družbo boljših krogov, da boš kasneje kot samostojna gospodinja vživala temvečji ugled. Jaz še vedno iščem primernega znanja, in sedaj poleti bi mi posebno prav prišlo občevanje s kako visoko izobraženo in ljubeznivo damo.«

»Kaj praviš k temu, Harry?« se obrne Izabela vprašujoče na svojega zaročenca.

»Tvoji mami docela pritrjujem. Tako znanstvo bi bilo zelo prijetno.«

Izabela se prisrčno nasmehne in prešerno vzklikne:

»Jaz sem pa vesela, da je tako in ne drugače. Če bi se bila vselila v vilo lepa dama, bi najbrže postala ljubosumna.«

Harry ji smehljaje pritrdi, obraz gospe Johnsonove se pa zresni:

»Ti si še cel otrok, Izabela!«

Izabela hoče še nekaj izpregovoriti v svojo obrambo in ravnokar prav proseče upre svoje zaljubljene oči v Harryja, da bi jo podpiral pri njenem odgovoru, ko se ta nenadoma dvigne s stola in bistro pogleda v park sosednje vile.

»Kaj pa vendar imaš?« ga vpraša Izabela začudeno.

Mesto odgovora pokaže mladi mož skrivaj na vrtno ograjo. Tudi gospa Johnsonova radovedno gleda skozi z vinsko trto gosto prepleteno ograjo. Po stezi v parku sosednje vile se namreč izprehaja dama, pa ne morda kaka odurna starka, kakor je Harry malo preje slikal novo sosedo; nikakor ne, marveč mlada, lepa dama!

Odgovorni urednik Anton Brandner. Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani, Izdaja konzorcij »Nove Pravde«.

Anton Lečnik
urar in juvelir,
Celje, Glavni trg
priporoča
svojo veliko zalogo
birmanskih daril.

Trboveljski premog in drva
dobavlja
Družba ILIRIJA, Ljubljana, Kralja Petra trg 8.
Telefon 220. **Plačilo tudi na obroke.** Telefon 220.

Oglašajte v „Novi Pravdi“!

Brzo-brzo
na vlak v CELJE
v veletrgovino
R. Stermecki
kjer kupite letos
sukno za moške in volneno za ženske obleke, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah v **veletrgovini R. Stermecki, Celje.**
Trgovci engros-cene. — Cenik zastonj!

Najcenejše kupite manufakturno blago **v trgovini**
Franc Rozman
CELJE, Glavni trg štev. 8.

Tone Malgaj
Pleskar za stavbe in pohištvo, lakiranje voznih koles v ognju. Sobni slikar. Specijelni oddelek za črkoslikarstvo na steklo, pločevino, zid, les itd.
Delavnice: Kolodvorska ul. 6, Celovška cesta 121.
Naročila se sprejemajo v Kolodvorski ulici štev. 9.

AVTO-VOZI
BREZ BENCINA!
JUGO-HAG
LJUBLJANA
BOHORICEVA 24
TELEFON 560

Prvorazredni moderni brzopisalni stroj
Stoewer-Record
Vrhunec finomehanike! Zastopstvo:
Lud. Baraga,
Ljubljana, Šelenburgova ul. 6/I.

Za Binkošti
so ravnokar došli DAMSKI in DEKLIŠKI SLAMNIKI po najnižjih cenah. Prevzamem tudi popravila.
Minka Horvat, modistka
Ljubljana, Stari trg št. 21.

Štefan Ferant
urar državnih železnic
Celje, Dečkov trg št. 3
priporoča svojo urarsko in zlatarsko obrt. — Cene solidne.

Franc Szantner
Ljubljana, Šelenburgova ul. 1
specijalist za ortopedična in anatomična obuvala in trgovec s čevlji, sprejema tudi vsa popravila.

Priporoča se tvrdka
JOSIP PETELINC
LJUBLJANA, Sv. Petra nasip 7.
Blizu Prešernovega spomenika.
Najboljši šivalni stroji Gritzner v vseh opremah za rodbinsko rabo in **Adler** za obrtniško rabo. Istotam potrebščine za krojače, šivilje, čevljarje, sedlarje, toaletno vezenine, kravate, čipke, nogavice, razne bombaže **sukance,** svile v niti, **jedilno orodje, alpaka,** aluminij, **žlice, vilice, noži, škarje, britve,** razne palice, nahrbtniki, **igle** za vse sisteme **šivalnih strojev** ter njihovi posamezni deli. — Popravila šivalnih strojev se sprejmejo. **Pouk v vezenju, krpanju** perila in nogavic **na stroje brezplačno.** Večletna garancija za šivalne stroje.
Cene najnižje. Postrežba točna.

Očala, ščipalci
ure, zlatnino najbolje kupite pri
Fr. P. Zajec,
izprašan optik in urar
Ljubljana, Stari trg št. 9.
Stekla natančno po zdravniških predpisih.

Jugoslovanska hranilnica in posojilnica
r. z. z o. z.
Maribor, Frankopanova ul. 17
sprejema **hranilne vloge** in **jih obrestuje po**
10% eventuelno 12% po dogovoru še višje.
Sprejema v depot proti potrdilu **obveznice 7% investicijskega državnega posojila iz leta 1922, realizira kupone** in **daje eventualno na te obveznice tudi posojila.**
Natančnejša pojasnila vsak dan (razum sobote, nedelje in praznikov) od **18. — 20. ure** v zadružni pisarni: Frankopanova ulica št. 17., Maribor.

Jugoslovanski kreditni zavod
v Ljubljani, Marijin trg št. 8., reg. zadr. z o. z.
sprejema vloge na knjižice in plača čistih
7%
obresti brez odbitka rentnega in invalidskega davka. Za večje in stalne vloge kakor tudi za vloge v tekočem rač. obrestovanje po dogovoru.
Podeljuje kratkočasne trgovske in personalne kredite najkulantneje.

Vse pisalne, risalne in šolske potrebščine dobite najceneje v papirni trgovini
Miroslav Bivic, Ljubljana
Sv. Petra cesta štev. 29.
- Lastna knjigoveznica -
Velika zaloga šolskih zvezkov, map in blokov.

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA
Dunajska cesta štev. 4
(v lastni stavbi).
Kapital in rezerve Din 18,300.000.
Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.
Brzojavi: Trgovska. Tel.: 139, 145, 458.
Podružnice: Maribor, Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec, Slovenska Bistrica
Ekspoziture: Konjice, Meža-Dravograd

Konfekcijska trgovina O. BERNATOVIČ Ljubljana, Mestni trg 5.